



FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE
EIENDOMSAVDELINGEN

Katalog Sør- og Vestlandet 100104 Marvika



Landsverneplan for Forsvaret

Verneplan for eiendommer, bygninger og anlegg



Marvika

Etabl.nr.: 100104
Etabl.navn: Marvika
Etablert år: 1898

Opprinnelig forsvarsgren:
Marinen

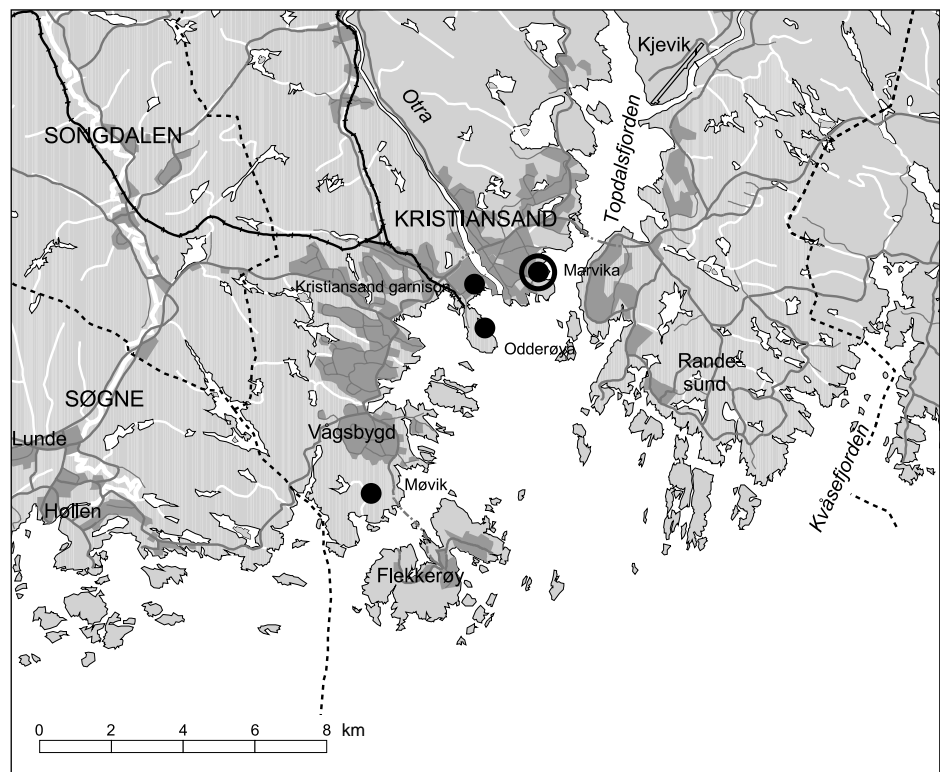
Nåværende funksjon:
Orlogsstasjon

Opprinnelig funksjon:
Orlogsstasjon

Opprinnelig operativ sammenheng

Kristiansands befestninger befant seg på 1880-tallet ved et veiskille. Anleggene var blitt så gamle at de var helt uten stridsverdi, og man måtte velge om de skulle avvikles eller oppdateres. Flere kommisjoner nedsatt i siste halvdel av tiåret kom til at kyststrekningen øst for Lindesnes hadde stor strategisk betydning og at det var nødvendig med en befestet havn i Kristiansandsområdet.

Valget av Marvika fremfor andre mulige havner i området skyldes vesentlig at Topdalsfjorden her var lett å beskytte og at fjorden var dyp og bred nok til at et stort antall fartøyer kunne søke tilflukt der.



Fysisk miljø

Orlogsstasjonen ligger øst for Kristiansand sentrum, på vestsiden av Topdalsfjordens munning. Anlegget grenser i sør til det samtidige kanonbatteriet på Gleodden og i øst til den samtidige minestasjonen ved Romleåsen. I nord ses Varoddbroen og restene etter den gamle minestasjonen som skulle kunne minelegge innløpet til Topdalsfjorden.

Hovedtyngden av bebyggelsen ligger langs bukten innerst i Marvika. En rekke nyere verkstedbygg ligger langs kaifronten på begge sider av bukten. Rett nord for viken ligger to bygninger fra etableringstiden; båthuset (inv.nr. 0041) og varegodslageret (inv.nr. 0039), begge reisverkskonstruksjoner på gråsteinsmur, overdekket av saltak med nyere tegltekning. Begge bygninger er godt bevart. Båthuset i stående panel er i to etasjer med vinduer i gavler og på vestsiden. Båter tas inn på skinneløp (slisker) gjennom åtte to-fløyede porter på den ene langsiden. Varegodslageret, som i 1916 ble ombygget til magasin, er i tre etasjer, har liggende panel og to- og fireramsvinduer langs alle vegger.

Et torpedobåthus, oppført innerst i viken i 1916 (se historikk), ble nylig revet, slik at den eldste bygningsmassen fremstår som relativt fragmentert og uten samlende elementer.



Varegodslageret og senere magasin «Gamla», inv.nr. 0039 fra 1898. I bakkant til høyre skimtes Varodden.

Historikk

1888: Kristiansandskommisjonen nedsatt ved kgl. res. for å utrede nødvendigheten av befestningsanlegg ved Kristiansand.

1891: Kommisjonen avga sin innstilling, som anbefalte anlegg av en marinehavn i Marvika, landfaste befestninger (særlig på Odderøya og Gleodden), samt diverse minebatterier, ikke minst ved Topdalsfjordens munning. Innstillingen ble siden lagt til grunn for utbyggingen.

1895: Som del av opprustningen frem mot unionsoppløsningen bevilget Stortinget i 1895 ekstraordinært kr. 400.000,- til en «paabegynnelse av Kristiansand befestninger». Bevilgningen ble brukt til kanonbatteri på Gleodden og til materiell for minesperringen ved Topdalsfjordens munning.

1896: Stortinget bevilget kr. 200.000 til opplagshavner for krigsfartøyer ved Tønsberg, Fredrikstad, Kristiansand og Bergen. For Kristiansands del ga dette støtet til etableringen av marinehavnen i Marvika.

1897: Planerings- og byggearbeider pågikk ved orlogshavnen i Marvika, på Gleodden (kanonbatteriet) og ved mineanlegget i 1897 og 1898. Mineanlegget stod stort sett ferdig allerede i 1897, med bl.a. minemagasin, kabelmagasin, båtskur, oppsynsmannsbolig, uthus og avfydingsstasjon.

1898: Byggevirksomhet pågikk ved marinestasjonen, og flere av bygningene ble ferdigstilt. Samme år var 3 stk. 15 cm Armstrong- og 2 stk. 65 mm Hotchkiss-kanoner satt opp på Gleodden. Dette var hurtigskytende og svært moderne kanoner. Det ble også etablert kommandoplass og oppført et ammunisjonshus av monière-typen.

1899: «Marvikens oplagshavn» stod ferdig. De viktigste bygningene var sjefsbolig, to underoffisersboliger, magasinbygning, torpedomagasin med kjele- og pumperom, verksted med smie og to ammunisjonsmagasiner. Fra disse og magasinbygningen var det lagt skinnegang ned til kaien med hovedutstikkeren.

1901: Verftet omdøpt til Marviken Marinedepot.

1905: Situasjonen som oppstod ved uavhengighetserklæringen var såvidt spent at det ved Marvika ble lagt ut miner så langt hensynet til skipsfarten tillot det. To kanonbåter og fire torpedobåter var tildelt forsvarsavsnittet og deltok også i bevoknings- og kampøvelser.

1914–18: Stor aktivitet i Marvika i forbindelse med nøytralitetsvakten under første verdenskrig. I ble det oppført et skur (inv.nr. 0037; revet 1996) for opplag av fire eldre torpedobåter. Det ble oppført som jernkonstruksjon med vegger og tak av bølgeblekk. Samme år ble inv.nr. 0039 ombygget til magasin.

1918–39: Nøytralitetsvernet ble gradvis avviklet frem mot sommeren 1919. Ved opplagshavnen var det i mellomkrigstiden en viss aktivitet, med egen marinesjef, endel underoffiserer og sivile verkstedhåndverkere. Høsten 1939 ble Kristiansand sjøforsvarsavsnitt satt opp med standkvarter i Marvika.

1940–45: Batteriet på Gleodden flyttet til Ålesund av okkupasjonsmakten.

1945–98: Fortsatt orlogsstasjon med verksteder m.v. Sørlandets sjøforsvarsdistrikt flyttet hit fra Odderøya i 1998.

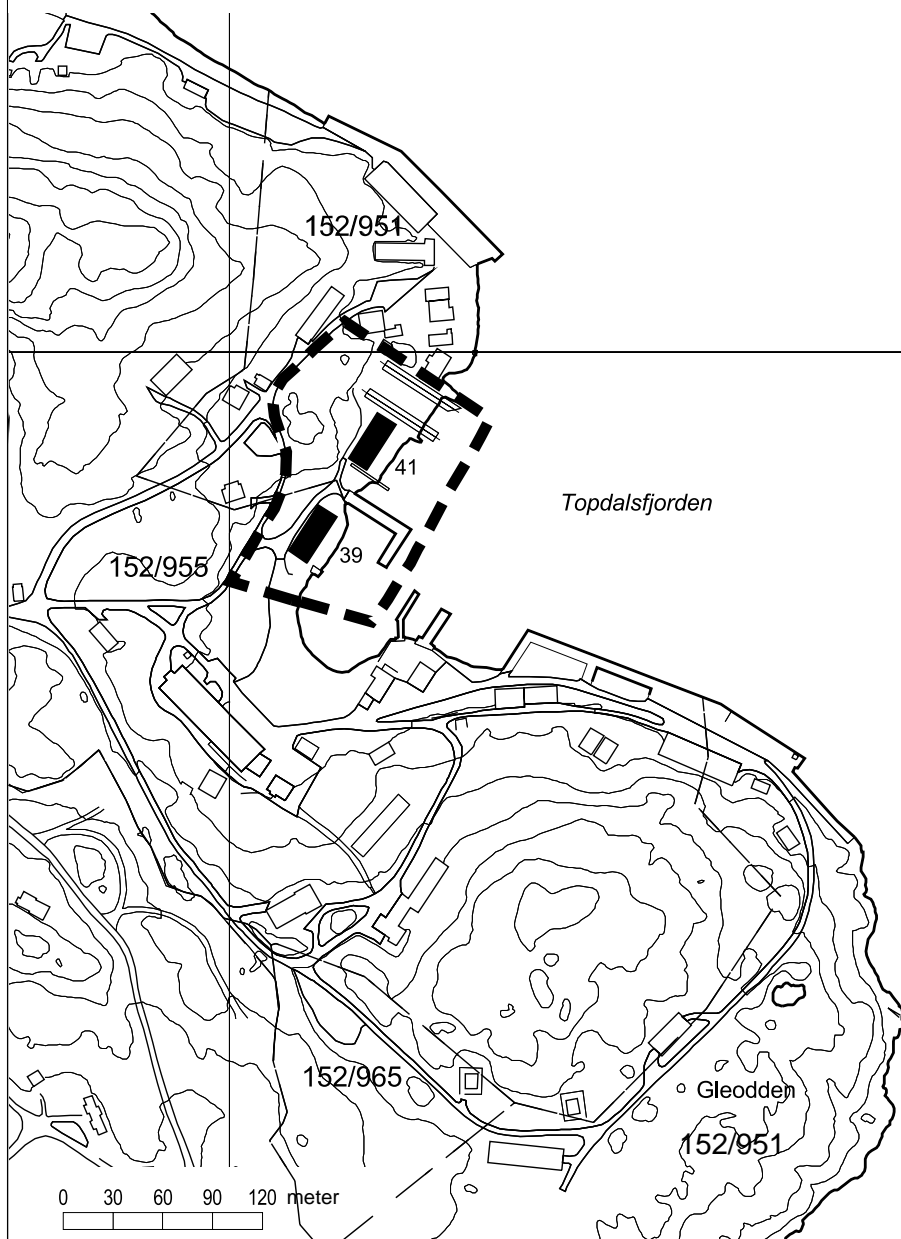
Verneklasse:	1
Totalt ant. inv.:	83
Ant. inv. m/vern:	2

Bygninger med verneområde

Vern

Kristiansand har med sin fremskutte beliggenhet mot Skagerrak lange tradisjoner og historisk betydning som marineby. Orlogshavnen i Marvika kom til på et tidspunkt da Sverige dominerte fiendebildet. Bygningsmassen har imidlertid gjennomgått store endringer gjennom årene, og er som helhet ikke verneverdig. Rivninger i de senere år har ytterligere svekket helheten i det opprinnelige anlegget. Unntaket er båthuset og varegodslageret, som begge fremstår i tilnærmet opprinnelig stand. De danner et karakteristisk miljø i havnen og er godt synlige fra sjøen og fra Varodden. De representerer karakteristiske bygningstyper fra opphavstiden og er relativt sjeldne i regionen.

100104 Marvika



Inventar som foreslås vernet

■ Bygninger med verneverdig eksteriør og interiør med arkitektoniske detaljer, FKP verneklasse 1

Inv.nr.	Oppr. funksjon	År
0039	Varegodslager – «Gamla»	1898
0041	Båtskur	1896–97